

БІЙ ПОВСТАНЦІВ ІЗ НКВС В ПЕЧЕРАХ НАД ДНІСТРОМ

16-17 червня 1944 року біля села Зелена Липа Хотинського району, на стику сіл Баламутівка Заставнінського району, Зелена Липа Хотинського району Чернівецької області та села Горошова Борщівського району Тернопільської області війська НКВС виявили повстанську боївку. Два дні повстанці чинили опір чисельно більшому та вишколеному супротивнику. Для перемоги над повстанцями НКВС залучила міномети та артилерію.

Сьогодні, завдяки відкритості архівів радянських спецслужб, ми можемо відновити події тих трагічних днів.

На світанку 16 червня 1944 року, під час прочісування лісових масивів бійці 191 окремого стрілкового батальйону 19 стрілкової бригади внутрішніх військ НКВС (основна військова сила, яка забезпечувала становлення радянської влади на Буковині та боротьбу з повстанським рухом) натрапили на повстанську боївку.

Боївка розташовувалась у скелі над річкою Дністер, яка серед місцевих називається «Стінка», густо оброслі лісом, у спеціально виготовлених 5 печерах з добре пристріляними амбразурами і бійницями, виходи з яких захищені великими каменями, для ведення оборонного бою.

Це була боївка, керівником якої був Нікорчук Богдан Іванович, 1913 року народження, на псевдо «Тополя», мешканець села Горошова Борщівського району Тернопільської області. Боївка налічувала близько 50 воєнків, практично усі – мешканці села Горошова, а також 10 буковинців, з села Онут Заставнінського району.

Богдан Нікорчук був членом ОУН з 1939 року. Третього липня 1941 року він скликав збори мешканців села Горошева, на яких проголосив відновлення Незалежної Української держави. Під час німецької окупації створив в селі осередок ОУН, до якого увійшли близько 30 місцевих мешканців. Вони вивчали історію України, а також будували зброю. З початком нової радянської окупації та спробою мобілізувати чоловіче населення на фронт осередок ОУН перейшов на нелегальне положення, потім перейшов до лісу на протилежному, буковинському березі Дністра, де підготував базу для вишколу й оборони.

Вже о 5 годині ранку 16 червня війська оточили скелю. Раптово, коли повстанці не сподівалися, розпочалася стрілянина та полетіли гранати. Потім військові призупинили стрілянину і запропонували повстанцям скласти зброю та здатися в полон. Проте Богдан Нікорчук віддав наказ: «Опіратися до останнього набою, в полон живим не здаватись!». І повстанці відкрили вогонь у відповідь.

Перестрілка тривала цілий день до вечора. Повстанці несли втрати, більше половини з них взагалі не мали зброї, стрімко закінчувалися боеприпаси. Проте і ворог мав значні втрати: повстанцям вдалося ліквідувати 2-х офіцерів, 2-х сержантів і 2-х рядових, та ще чотирьох молодших командирів поранити. Настала ніч, а повстанці не здавалися, і НКВСівцям не вдалося зламати їх опір. І вони запросили підкріплення – артилерію та міномети, які повинні були підійти на ранок.

Вночі керівник боївки Богдан Нікорчук, усвідомлюючи ситуацію, віддав наказ відступати, скориставшись лісом та пересіченою місцевістю, виходити з оточення. Одночасно він сказав своїй жінці Нікорчук Ганні, яка також перебувала в боївці, спробувати вибратися з оточення та піти в село Устя до сусідньої боївки, якою керував «Ворон» по допомогу. Вона у вивернутому назовні кожусі вночі по-пластунськи повзла полем, проте була виявлена військовими та захоплена у полон.

Вранці на місце бою були терміново доставлені міномети та одну гармату. Як зазначається в радянських документах, «лише після проведення артилерійської підготовки, вранці 17 червня п.р., були створені необхідні умови для продовження військової операції».

Після обстрілу скелі з гармат радянські війська наблизилися до скелі та виявили наступну картину: «В результаті прочісування було виявлено на поверхні скалистої місцевості 33 вбитих повстанця, кілька чоловік лежало в ущелинах, а інші артилерійським та мінометним вогнем були завалені камінням в землянках. Крім того, під час прочісування місцевості підібрано 2 повстанця поранених і 19 захоплено живими (з них активних бандитів 12 чоловік і місцевих мешканців, які переходувалися від призову в Червону армію – 7 чоловік). При цьому підібрано: гвинтівку 14, пістолетів 5, гранат 300 і боепатронів 5000. Дані далеко не повні, оскільки після артилерійської підготовки багато трупів і зброї залишилось не виявленими. Крім того вилучена ОУНівська література бандерівського напрямку і листівки».

Наразі встановлені імена практично усіх, хто брав участь та загинув у тому бою, переважно жителі села Горошова. Крім того, в боївці перебував представник Центрального проводу 21-річний Святослав Цимбал із Черкас, який під час бою, будучи пораненим та не бажаючи здатися, застрелився. Спочатку чекісти рапортували про ліквідацію і самого керівника боївки Богдана Нікорчука, проте його тіла так і не знайшли (відомо, що він важко поранений вийшов з оточення).

Із буковинців загинули троє (точно - Штефан Ілїндюк та Думенко, ймовірно також повстанець на ім'я Зорян), ще одного, Івана Ковалюка, взяли в полон. Іншим вдалося вийти з оточення. Зокрема, в тому бою з буковинців брали участь також Іван Лаба, Панчук Микола, Дарчук Іван, Божик Григорій та Божик Степан, а також Володимир Палїброта.

Напруженість бою можуть

передати слова з документів НКВС щодо «подвигу» військових, які загинули, зокрема:

«Необхідно відмітити героїчні подвиги окремих бійців і офіцерів при ліквідації банди НИКОРЧУКА Богдана. Особливо відзначились:

Червоноармієць ЗАХАРОВ Григорій Іванович.

ЗАХАРОВУ в числі п'яти чоловік які складали штурмову групу, була поставлена задача досягнути ДОТ, закидати гранатами і оволодіти ним. Місцевість була пересічена, густо покрита лісом, ДОТ заходився в скелі на березі річки, а як стало відомо пізніше перед ДОТом знаходились 4 ДЗОТи. Виконуючи це завдання два червоноармійці із групи ЗАХАРОВА були поранені, але ЗАХАРОВ не дивлячись на сильний вогонь бандитів увірвався в ДЗОТ і захопив 2-х бандитів у полон зі зброєю. Потім штурмував другий і третій ДЗОТ, в результаті чого вбив кілька бандитів і взяв в полон ще 4 чоловік зі зброєю. ЗАХАРОВ четвертий раз повів групу бійців на штурм ДОТа і був поранений, але не дивлячись на поранення міткою продовжував бити ворога і героїчно загинув перед амбразурою ДОТу.

Гвардії лейтенант НИКОЛАЄВ Дмитро Іванович.

Перед Лейтенантом НИКОЛАЄВИМ зі зводом була поставлена задача оволодіти двома ДОТами. Не дивлячись на ураганний вогонь бандитів, НИКОЛАЄВ перший увірвався в ДОТ і оволодів ним, вбив одного бандита, і іншого взяв в полон. Потім лейтенант НИКОЛАЄВ прийняв рішення знищити другий ДОТ і з лозунгом – «на штурм, в ім'я Батьківщини, за СТАЛІНА – вперед», оволодів другим ДОТом, взяв 8 бандитів в полон. Лейтенант НИКОЛАЄВ прагнув відомстити бандитам за загиблих бійців, він намагався штурмувати третій ДОТ, який знаходився на стіні скелі. Взяв сам особисто кулемет і хотів вести бій по ДОТу, але в цей час ворожа куля

обірвала життя Гвардії Лейтенанта - НИКОЛАЄВА.

ЦІБІЗОВ Іван Федорович

Між крутих скель зарослих густим лісом були споруджені декілька ДОТів, де знаходились 70 чоловік бандитів. Перед ЦІБІЗОВИМ була поставлена задача встановити місце пере-

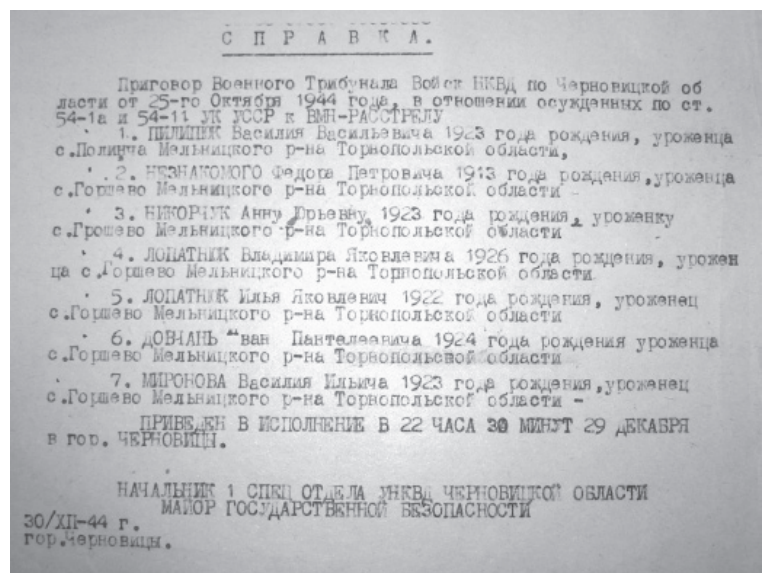
Потім повів групу бійців на штурм 3-го ДЗОТа, де був важко поранений в голову».

Ймовірно, вони навіть по-смертно були нагороджені.

Варто зауважити, що зазначені «герої», які демонстрували «героїзм» у боротьбі з місцевим населенням, нині урочисто поховані на Центральному кладовищі у Чернівцях по вулиці Зеленої в меморіалі воєнам Другої світової війни. Там же поховані і «три чекісти», знищені повстанцями у вересні 1944 року біля Дихтинця Путильського району. І інших подібних «героїв» поховано там чимало, поміж справді бійцями, які загинули в боротьбі з фашизмом за визволення України від окупанта. Це потрібно пам'ятати кожного разу, коли відвідуєш зазначений меморіал.

Полонені мужньо трималися на допитах, не визнавали своєї вини. Більше того, сміливо дивилися в очі ворогам. Наприклад, Ілля ЛОПАТНЮК заявив слідчим: «Я не стріляв по червоноармійцям, бо в мене не було зброї. Але якби зброя у мене була, я б прийняв активну участь в бою проти військових».

Іван ДОВГАНІ свідчив: «коли я вночі виходив з оточення, мене помітили червоноармійці і стали переслідувати. Не доходячи приблизно метрів 7-8 один із них мені крикнув: руки вгору! Тоді я в нього в упор

бування вогневих точок і дістати «язика». Виконуючи це завдання ЦІБІЗОВ досяг ДЗОТ, закидав гранатами амбразуру, вбив одного бандита, а одного взяв в полон, потім не дивлячись на інтенсивний вогонь з боку бандитів, ЦІБІЗОВ досяг другого ДОТу і знищив його, взяв у полон 6 бандитів. При знищенні 3-го ДЗОТа ЦІБІЗОВ вів вогонь по амбразурі з лозунгом «Ось так воюють росіяни» і в цей час ворожа куля обірвала життя героя ЦІБІЗОВА.

Мол.сержант АЛЕКСАНДРОВ Іван Олексійович

При ліквідації банди від командування отримав наказ знищити ДЗОТ бандитів. Виконуючи наказ командування, АЛЕКСАНДРОВ з групою бійців не дивлячись на інтенсивний вогонь бандитів знищив два ДЗОТа і взяв в полон 3-х бандитів.

вистрілів. І тільки-но наступний патрон загнав в патронник, в цей час на мене один із червоноармійців стрибнув і забрав мене в полон. Я особисто ніколи б не здався в полон живим, але мене червоноармійці ввіймали знезацька. Якби я відчув безвихідне становище, моєю мрією було вбити себе, аніж здатися в полон».

Полонених відвели до Ржавинців, а потім і до Чернівців, де було проведено «слідство». За вироком військового трибуналу, із 12 заарештованих сімох присудили до розстрілу, що було виконано в Чернівцях 29 грудня 1944 року о 22.30 год. Інші отримали тривалі терміни ув'язнення. Сім'ї зазначених повстанців та інших підпільників, які були виявлені в ході слідства та «зачистки» території, виселені у віддалені райони СРСР.

Василь МУСТЕЦА
За матеріалами архіву СБУ